AUI, secţiunea III e, Lingvistică, tomul LVIII, 2012

Opţiuni de redare a numelor proprii în traducerile biblice. Studiu de caz: numele fiicelor lui Iov (Iov 42: 14)

Adina CHIRILĂ

Universitatea de Vest, Timişoara

În general, antroponimele biblice pot fi împărţite în două categorii în funcţie de circumstanţele în care sînt create sau în care apar. Sînt, pe de o parte, antroponime pe care le putem numi *pasive*, nume ale căror sensuri etimologice nu au jucat un rol esenţial în alegerea acestora ori, fiind perpetuate prin tradiţia familiei, nu mai poartă încărcătura semantică (vezi *infra*) a primei atestări (de pildă, profetul Ioan ar fi trebuit să se numească *Zaharia* < gr. Ζαχαρίας, ου, ὁ < ebr. „whom Jehovah remembered”[1], ca tatăl său).

Pe de altă parte, sînt numele *dinamice,* alese ori construite de părinţi pentru a marca circumstanţele naşterii unui copil – fie personale, fie, mai rar, sociale, istorice – sau pentru a exprima mulţumirea şi/sau speranţele acestora legate de destinul copilului lor[2]. Este cazul mai multor nume din primele cărţi ale *Bibliei,* precum *Ben-Oni* (cf. gr. Υἱὸς ὀδύνης μου < ebr. „son of my sorrow”[3]) – nume dat fiului ei de către Rahela, pe patul morţii / *Beniamin* (< gr. Βενιαμίν < ebr. „son of the right hand, i. e. of good fortune”[4]) – nume dat aceluiaşi copil de către tatăl său, mai tîrziu[5]. Se înscriu în această categorie şi apelativele primite prin poruncă divină (uneori în locul numelui de la naştere), care au conţinut profetic (vezi *Gen*. 17: 5: „Şi nu te vei mai numi Avram, ci Avraam va fi numele tău, căci am să te fac tată a mulţime de popoare.”[6]). Numele de acest tip contribuie la conturarea şi transmiterea

[1] THAYER, s.v.

[2] L. Ryken et al., *Dictionary of Biblical Imagery* (electronic ed.), Downers Grove, IL: InterVarsity Press, s.v. *Names*. Vezi şi Michel Ballard, *Numele proprii în traducere*. Coordonare traducere: Georgiana Lungu-Badea, Timişoara, EUV, 2011, p. 282-285.

[3] STRONG, s.v. 1126.

[4] THAYER, s.v., 1000; cf. Alexandru Gafton, *Numele în* **Biblie**, în AUI, seria III. Lingvistică, t. LI (2005), p. 170, vezi aici şi nota 15.

[5] *Gen*. 35: 18: „Iar cînd Rahila îşi dădea sufletul, căci a murit, a pus copilului numele Ben-Oni, adică fiul durerii mele, iar tatăl lui l-a numit Veniamin” (B 1997).

[6] Vezi şi Moses Rosen, *Eseuri biblice*, Bucureşti, Hasefer, 1992, p. 97: „La început, numele său era Av-ram, «Părintele înalt», ceea ce vroia (sic) să însemne conducătorul ce se situează pe înălţimi, izolat de mase. Faptele lui îl fac însă să fie numit Avraham, adică, aşa cum ne explică textul biblic, «Av-Hamon-Goim» (Genesis 17,5), «Părintele mulţimii opoarelor». Nu numai unui singur grup naţional, nu numai unei singure seminţii, unui singur popor i-a aparţinut, ci tuturora, fără deosebire, căci concepţia lui de viaţă îmbrăţişa întreaga omenire cu aceeaşi dragoste şi cu aceeaşi grijă părintească”.

BDD-A1645 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

unui mesaj al texului, constituindu-se, din acest punct de vedere, în element activ al scriiturii.

Cu puţine excepţii (*Beniamin*, bunăoară, nu este explicat în *Gen*. 35: 18), numele dinamice sînt însoţite în textul grecesc de cîte o notă etimologică ce le justifică apariţia şi a cărei utilitate în înţelegerea profundă a textului biblic se vede mai ales în contextul receptării *Sfintei Scripturi* prin traduceri. Ne referim atît la cele primare, în greacă, pentru *Tora*, *Vechiul Testament*, şi în latină, precum şi la cele de mai tîrziu, în limbile vernaculare. Transpunînd *Tora* şi celelalte cărţi ale *Vechiului Testament* în greacă şi apoi întregul text biblic în latină ş.c.l., traducătorii au transliterat, de regulă, antroponimele, nu le-au tradus; astfel, singura legătură a cititorului, necunoscător al limbii originalului, cu sensul etimologic al numelui unui personaj rămîne parafraza ce însoţeşte, ca metatext, creaţia onomastică.

În măsura în care un nume propriu are la bază un nume comun cu un anume sens, considerăm că numele propriu are o funcţie informativă intrinsecă[7]; relevanţa acesteia în cîmpul relaţiilor dintre (1) cel care numeşte – (2) nume – (3) individul desemnat – (4) observatorul/utilizatorul extern este însă variabilă. Ea poate fi majoră în culturi ca cea semitică, cea amerindiană ori cea mongolică[8], dar minimă sau nulă în altele ori în societatea contemporană[9].

Există şi situaţii în care traducătorul nu păstrează în textul pe care îl recreează numele propriu din textul original, ci optează pentru traducerea lui. Rezultatul concret al acestui demers, pe lîngă faptul că este un nou indice convenţional al unui individ desemnat şi recunoscut anterior printr-un alt indice[10], devine un indicator al individualităţii intelectuale şi afective a traducătorului.

---

[7] Cf. R.L. Trask, *Language and Linguistics. The Key Concepts*, Routledge, 2007, p. 245: „**Proper names** may also refer and, indeed, they hardly do anything else; *Abraham Lincoln*, the *Golden Gate Bridge*, *Spain* – these really have no intrinsic meaning at all, and they merely point to particular entities".

[8] Vezi, pentru caracterul numelor proprii în societatea mongolică, Caroline Humphrey, *On Being Named and Not Named: Authority, Persons, and Their Names in Mongolia*, în *The Anthropology of Names and Naming*. Edited by Gabriele vom Bruck, Barbara Bodenhorn, Cambridge University Press, 2006, p. 161 *seqq.*

[9] Cf. Linda Layne, *"Your Child Deserves a Name": Possessive Individualism and the Politics of Memory in Pregnancy Loss*, în *idem*, p. 41: „Interest in the meaning of given names is a common aspect of popular American consumer culture. A range of goods such as wall plaques, mugs, and decorative plastic thermal glasses are proffered for sale, which describe the meaning and qualities associated with a person's name. The meanings of personal names (along with origin, and «famous namesakes») are also a standard feature of the plethora of inexpensive, mass-marketed, baby name books published and sold in the United States. Many people now consult one or more name books when choosing the name for their child".

[10] Vezi C.S. Peirce, *The Essential Peirce*, vol. 2, Bloomington and Indinalopils: Indiana University Press, 1998, p. 307: „[a proper name is a conventional index] which denotes a single individual well known to exist by the utterer and interpreter".

BDD-A1645 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

Analizînd opţiunile din actul de traducere, se poate constata că traducătorul s-a aflat în una din următoarele ipostaze: fie a) a priceput sensul etimologic al numelui dinamic în textul-sursă şi l-a tradus urmărind echivalenţa semantică dintre antroponimul originar şi numele propriu nou obţinut în limba-ţintă, fie b) a fost conştient de conţinutul semantic al numelui iniţial dar, dintr-un motiv oarecare, l-a ignorat, optînd pentru un semn lingvistic ce are un sens etimologic diferit, fie c) nu a înţeles şi a tradus impropriu, generînd în versiunea tradusă un nume în care nu se regăseşte sensul originar.

În ultimele două cazuri, noul indice este echivalent cu indicele iniţial numai în privinţa a ceea ce denotă, prin convenţie, nu şi în privinţa conotaţiilor acestora. Lucrul acesta este de mică importanţă în cazul antroponimelor biblice pe care le-am numit pasive, însă, cînd obiectul traducerii este un nume propriu *dinamic*, traducerea efectuată în ipostazele b) şi c) este incongruentă (în grad mai mic sau mai mare) cu mesajul textului.

În textul biblic tradus, unele dintre cele mai interesante cazuri de „recreare" a unor nume proprii în limba-ţintă le reprezintă numele fiicelor lui Iov, menţionate în *Iov* 42: 14.

Iov îşi pierduse familia, averea şi prietenii, dar rămăsese statornic în credinţă. Se spune că Dumnezeu i-a răsplătit din plin credinţa, iar printre binecuvîntările de care i-a făcut parte în ultimii ani ai vieţii s-au numărat şi zece copii, cîţi avusese înainte de încercarea la care îl supusese diavolul, cu îngăduinţa lui Dumnezeu. Ca şi mai înainte, copiii erau şapte fii[11] şi trei fiice.

Numele primilor zece copii ai lui Iov nu sînt cunoscute, nici numele băieţilor de mai tîrziu. Sînt menţionate însă numele ultimelor fete. Această asimetrie a detaliilor naraţiunii, precum şi precizarea că „tatăl lor le făcu părtaşe la moştenire, lîngă fraţii lor"[12] (*Iov* 42: 15) – într-o societate în care, fără a neglija fiicele dintr-o familie, privilegia, totuşi, din punct de vedere juridic, fii[13] – susţin ideea că numele date fetelor nu sînt simple nume pasive şi că alegerea lor nu s-a făcut numai după criteriul estetic, eufonic. În textul original, numele fetelor sînt: [**yə·mî·māh**], [**qə·şî·'ō·wt**] şi [**qeren hap·pūk**].

[11] Cf. Cyrus Adler et al. (Editorial Board), *Jewish Encyclopedia, 1901-1906*, la http://www.jewishencyclopedia.com/, s.v. **Job**: „Finally, God restored Job to his former state, giving him twice as much as he had before, even *fourteen sons* (s.n., A.C.). The daughters, however, born to him after his restoration were only three in number".

[12] Pentru aceste detalii avem în vedere textul canonic, aşa cum apare în *Septuaginta* (vezi *Septuaginta* 4/II, p. 21) şi în *Vulgata* (vezi *idem*, p. 22). Cf. scrierea apocrifă *Testamentul lui Iov*, în *Trei apocrife ale Vechiului Testament:* **Iosif şi Aseneth**, **Testamentul lui Iov**, **Testamentul lui Avraam**, Iaşi, Polirom, 2000.

[13] În cazuri speciale, cînd într-o familie nu există urmaşi de sex bărbătesc, moştenirea revine fiicelor; vezi Numeri 27: 1-11, în mod special 27: 7: „Drept au grăit fetele lui Salfaad; dăruieşte-le şi lor moştenire între fraţii tatălui lor şi trece-le lor moşia tatălui lor."

BDD-A1645 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

Sensurile etimologice ale celor trei antroponime nu sînt mereu clare, dar soluţiile diferite propuse de ebraişti rămîn, în fiecare caz, într-o sferă în care se pot vedea unele conexiuni (metaforice sau metonimice) dintre acestea. Numele primei fete pare să însemne „porumbiţă", dar dicţionarele îl raportează şi la ebr. [**yowm**] „lumină, zi"[14]. Numele celei de-a doua are înţelesul de „scorţişoară; parfum cu această aromă"[15]. Numele ultimei fete poate fi redat, literal, prin „corn de/cu antimoniu" (< [**qeren**] „corn" şi [**hap·pūk**] „antimoniu, stibiu"[16]), „cutie pentru farduri"[17]. Nu dorim să sugerăm că antroponimele discutate aici reprezintă neologisme onomastice, creaţii originale ale lui Iov. Deşi în *Vechiul Testament* ele sînt apariţii unice, modelul după care au fost constituite se vede în mai multe locuri: domenii-sursă ca cele pentru numele de mai sus se recunosc în *Hadasa* (< ebr. [**hă·das·sāh**]) „mirt"[18] (vezi *Estera* 2: 7), *Elon* (< ebr. [**'ê·lōn**]) „terebint, *Pistacia terebintus* L"[19](vezi *Judecătorii* 12: 11), *Debora* (< ebr. [**də·bō·rāh**]) „albină"[20] (vezi *Gen*. 35: 8, *Judecătorii* 4: 4) etc. Este, de altfel, mai puţin important dacă Iov a creat numele celor trei fiice ale sale din substantive comune ori le-a preluat din tradiţia evreiască. Ceea ce urmărim este să înţelegem, din lectura contextualizată, dacă există vreun temei pentru care fetele au primit *aceste nume*, şi nu altele, dată fiind relaţia dintre înţelesul pe care îl au termenii-sursă şi înţelesul asociat termenilor-antroponime prin evocare[21].

Singur şi bolnav, Iov îi pune lui Dumnezeu întrebarea din cap. 10: 2: „Voi spune către Domnul: Nu mă osîndi; lămureşte-mă, să ştiu *pentru ce te cerţi cu mine*" (s.n., A.C., vezi şi 13: 2: „De ce ascunzi faţa ta şi mă iei drept un duşman al tău?"). Pînă la sfîrşitul textului, Iov nu primeşte nici răspunsul metafizic – răspuns care ar fi anulat foarte devreme în istorie frămîntările omenirii legate de semnificaţia suferinţei inocenţilor (Iov îşi declară şi i se recunoaşte, de către Dumnezeu, neprihănirea), dar nici răspunsul concret, simplu, în strînsă legătură cu intriga cărţii – răspuns pe care Iov nu ştie să îl aştepte şi care ar fi deconspirat provocarea pe care Dumnezeu o acceptase din partea lui Satan (vezi 1: 8-12 şi 2: 3-6).

În schimb, de-a lungul capitolelor 38: 2-41, 39: 1-30, 40: 2 şi 7-24 şi 41: 1-34, Dumnezeu formulează un amplu răspuns indirect, presărat cu întrebări retorice, care

---

[14] STRONG, s.v. 3224.

[15] J. Swanson, *Dictionary of Biblical Languages with Semantic Domains: Hebrew (Old Testament)* (electronic ed.). Oak Harbor: Logos Research Systems, Inc., 1997, s.v. 7904.

[16] STRONG, s.v. 7163; vezi şi s.v. 7161 şi s.v. 6320.

[17] Antimoniul era una dintre substanţele folosite în cosmetică. Vezi Francis Brown, *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon. With an appendix containing the Biblical Aramaic*, Oxford: Clarendon Press, 1907, s.v. 8743.

[18] STRONG, s.v. 1919.

[19] STRONG, s.v. 356.

[20] STRONG, s.v. 1683.

[21] Vezi Dirk Geeraerts, *Words and Other Wonders. Papers on Lexical and Semantic Topics*, Berlin/New York, Mouton de Guyter, 2006, p. 272 şi urm.

BDD-A1645 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

vizează **dreptul** *muritorului Iov*, a cărui înţelepciune şi putere nu pot fi decît limitate, de a cere o justificare de la ***eternul***, *atotştiutorul* şi ***atotputernicul Dumnezeu*** pentru faptele Sale[22]: „Unde erai tu, cînd am întemeiat pământul?" (38: 4), „Poţi tu să legi cataramele Pleiadelor sau să deznozi lanţurile Orionului?" (38: 31), „Este braţul tău ca braţul lui Dumnezeu? Şi glasul tău e, oare, tunet, precum este glasul lui?" (40: 9) etc. Mesajul discursului divin nu este o noutate pentru Iov, în măsura în care acesta priveşte omul în general[23]. Răspunsul este însă adresat unui Iov care, declarînd, în cap. 9: 2-3: „... cum ar putea un om să fie drept înaintea lui Dumnezeu; dacă ar fi să se certe cu el, din o mie de lucruri n-ar putea să-i răspundă nici la unul singur", îi cere, totuşi, socoteală Acestuia, cu îndrăzneala dată de suferinţă. Aşadar, revelaţia propriu-zisă pe care o are Iov – şi care îl determină să renunţe la încercarea de a pătrunde raţiunea Domnului (vezi cap. 40: 4-5 şi 42: 2-6) – priveşte statutul *lui însuşi* în faţa lui Dumnezeu: „Cu adevărat, am vorbit fără să înţeleg despre ***lucruri prea minunate pentru mine*** – şi nu ştiam" (s.n., A.C., 42: 3).

Neavînd acces la raţiunea lui Dumnezeu, lui Iov, ca oricărui muritor, îi rămîn ***datul*** Divinităţii şi *mulţumirea* cu acesta. Numele fetelor însă oferă o cheie de interpretare a istoriei lui Iov dincolo de morala preabine cunoscută.

Din punct de vedere semasiologic, numele ultimelor trei fiice ale lui Iov evocă, fiecare în parte, unul sau mai multe sensuri ce se subsumează conceptului de *frumuseţe*: [**yə·mî·māh**] → „lumină", „gingăşie"; [**qə·şî·'ō·wt**] → „mireasmă"; [**qeren hap·pūk**] → „înfăţişare desăvîrşită". Alegerea lor este, de fapt, ilustrarea unei modalităţi de transcendere a condiţiei fatalise a omului: ***capacitatea de a recunoaşte şi de a se lăsa fascinat de frumuseţe***[24]. Este o idee recurentă în scrierile elaborate în acelaşi context cultural precum cartea ***Iov***[25]; dar, dacă în alte locuri ea este fondată pe observarea din afară a faptelor, în cazul discutat aici ea este consecinţa unei experienţe personale: „Din spusele unora şi altora auzisem despre tine, dar ***acum ochiul meu te-a văzut***." (s.n., A.C., *Iov* 42:5). Dramatismul experienţei lui Iov justifică marcarea a ceea ce a rezultat din ea, ca filozofie a existenţei umane, prin numele date celor trei fete născute după restaurarea vieţii sale – nume dinamice, esenţiale în transmiterea unui posibil[26] mesaj al textului care le cuprinde.

---

[22] Vezi şi *ibidem*, p. 331-333.

[23] Răspunsul Domnului include mai multe lucruri afirmate anterior în dialogurile dintre Iov şi cei trei prieteni ai săi; vezi şi *ibidem*, p. 322.

[24] Cf. bogatul imaginar al frumuseţii din *Vechiul Testament*; pentru o succintă prezentare, vezi L. Ryken et al., *op. cit.*, s.v. *Beauty*.

[25] Vezi *Ecclesiastul* 5: 17: „Cu adevărat iată ceea ce am văzut că este bine şi frumos: să mănînce şi să bea şi să trăiască omul bine din tot lucrul cu care se trudeşte sub soare în vremea vieţii dăruite lui de Dumnezeu, căci aceasta este partea lui".

[26] Cf. Dirk Geeraerts, *op. cit.*, p. 323: „the impossibility of arriving at an ultimate meaning is the meaning of the text" (i.e. *Iov*); şi p. 339.

BDD-A1645 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

*

În *Septuaginta*, fetele neprihănitului evreu se numesc: Ἡμέραν, Κασίαν şi Ἀμαλθείας κέρας (vezi LXT, *Iov* 42: 14), iar în *Vulgata*: *Diem*, *Cassia* şi *Cornu stibii* (vezi VUL, *loc. cit*.).

Primele două antroponime reprezintă, în ambele texte, echivalarea apelativului ebraic prin cîte un termen grecesc, respectiv latin: Ἡμέραν (< gr. ἡμέρα, ας, ἡ „day, daytime, sunlight") / *Diem* (< lat. *dĭēs*, *ēi*); Κασίαν (< gr. κασία, -ίη, ἡ „cassia, an Arabian spice like cinnamon") / *Cassia* (< lat. *cāsĭa*, *æ* / *cassia*). Soluţia traducătorilor are avantajul că păstrează (uneori doar parţial) sensul etimologic al numelui din textul-sursă; pe de altă parte însă, şi în greacă, şi în latină, aclimatizarea personajelor, prin nume, la noul spaţiu lingvistic şi cultural perturbă omogenitatea textului.

În privinţa numelui fetei mezine, *Septuaginta* şi *Vulgata* prezintă modele de traducere diferite.

Autorul versiunii greceşti a *Cărţii lui Iov* (probabil un evreu din mediul ptolemaic al Alexandriei, din jurul anului 100 î.H.[27]) păstrează din structura de tradus doar primul element: ebr. [**qeren**] – gr. κέρας, ατος, τό „horn" [rom. „corn"]. Al doilea element din antroponim apare în textul grecesc ca Ἀμαλθεία, -είν sau -ῖν, ἡ – numele caprei ori al nimfei care, în mitologia greacă, l-a alăptat pe Zeus. Ni se pare neverosimil ca autorul acestei traduceri (care a dus la apariţia unui element... bizar în contextul cultural şi religios prezentat în *Iov*) să nu fi cunoscut suficient limba ebraică şi deci să nu fi înţeles sensul denotativ al termenului [**hap·pūk**]! Modalitatea de redare a numelui fetei poate să fie interpretată ca o concesie făcută civilizaţiei greceşti[28], dar în sensul că reprezintă o încercare de redare a conţinutului superlativ recognoscibil în cultura-sursă, printr-o sintagmă cu un conţinut superlativ recognoscibil în cultura-ţintă, avînd ca punct de sprijin elementul comun *corn*. Avem în vedere construcţia κέρας Ἀμαλθείας, „cornul abundenţei"[29], atestată la autori precum Anacreon şi Phocylides (sec. VI î.H.), Aristofan (sec. V/IV î.H.), Lucian din Samosata (sec. II d.H.) etc.[30]. În termenii lui

[27] *Septuaginta* 4/II, p. 21; vezi şi Marie-Françoise Baslez, *Biblie şi istorie. Iudaism. Elenism. Creştinism*, Bucureşti, Artemis, 2007, p. 24.

[28] *Septuaginta* 4/II, p. 21; vezi aici şi observaţia cu privire la opţiunea traducătorului pentru termenul grecesc *Hades*, ca echivalent al ebr. [**sh'ol**].

[29] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicţionar de simboluri*, I, Bucureşti, Artemis, 1994, p. 369: „Se zice că Iupiter (Zeus), jucîndu-se, a rupt cornul caprei care îl alăpta şi l-a oferit doicii sale Amaltheea, făgăduindu-i că pe viitor cornul se va umple cu toate fructele pe care le va dori. Cornul abundenţei simbolizează belşugul gratuit al darurilor divine".

[30] LIDDELL-SCOTT, s.v. Ἀμαλθεία, şi BAILLY, s.v. Ἀμαλθεία. Vezi, de pildă: Ὅστις ἔσω πυροὺς καταλαμβάνει οὐκ ἀγοράζων, / κείνου . Ἀμαλθείας ἁ γυνά ἐστι κέρας. [Pour l'homme qui, chez lui, trouve son blé sans l'acheter, la femme est une « corne d'Amalthée »!], în *Anthologie grecque.* Première partie, *Anthologie palatine*. Tome X (Livre

BDD-A1645 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

Eugen Nida, ne aflăm în faţa unui caz de traducere prin echivalenţă dinamică (sau funcţională), proces prin care „the receptors of a translation should comprehend the translated text to such an extent that they can understand how the original receptors must have understood the original text”[31].

Ieronim, în schimb, traducînd direct din limba ebraică, recompune în latină numele fetei prin traducerea literală a celor doi termeni ce alcătuiesc antroponimul ebraic: *Cornu stibii* < lat. *cornu, cornūs* + G sg. al lui *stĭbĭum, ĭi* „antimoine; cosmétique noir tiré de l’antimoine, pour teindre les sourcils, les ciles”[32].

*

Opţiunea traducătorilor antici se oglindeşte în versiunile româneşti vechi ale textului biblic, dar într-un mod departe de a fi monoton.

Numele primei fete apare ca traducere a gr. Ἡμέραν: *Zio* (B 1688 şi B 1795) sau a lat. *Diem*: *Zio* (B 1760), în versiunile care au la bază *Septuaginta*, respectiv *Vulgata*.

În schimb, în privinţa numelui celei de-a doua fiice a lui Iov, aspectul pe care acesta îl ia în limba română, în versiunile biblice la care ne referim, pare să fie rezultatul unor procese distincte. Astfel, în cele realizate după originalul grecesc (B 1688 şi B 1795), *Casia* (gr. Κασίαν) reprezintă soluţia apărută la capătul unui demers cognitiv identic cu cel implicat într-o traducere: înţelegerea sensului etimologic al numelui şi găsirea în limba-ţintă a unui termen cu aceeaşi denotaţie. În limba română, acesta este substantivul comun *casia* [s.f. „Cannelle – (Neologism împrumutat de primii traducători ai Psaltirei)” (DLR, s.v.), < vsl. *kasia*, gr. κασσία (DLR, s.v.) / κασία (TDRG$_2$, s.v.)], utilizat, de altfel, cu acest statut morfologic în mai multe locuri în *Vechiul Testament*, atît în B 1688[33], cît şi în B 1795[34].

Pe de altă parte, forma *Cassia* din B 1760 este rezultatul unui report[35] al lat. *Cassia*, deşi substantivul comun corespondent *casie* era cunoscut[36] şi folosit în *Ps.* 44: 9: „Smirnă şi stactii şi *casiia* (s.n., A.C.) din vejmintele Tale”[37].

XI). Texte établi et traduit par Robert Aubreton, Paris, Société d’Édition « Les Belles Lettres », 1972, p. 73; şi nota 4, p. 229.

[31] Jan de Waard, Eugene A. Nida, *From One Language to Another. Functional Equivalence in Bible Translating*, Nashville, Thomas Nelson Publishers, [1986], p. 36.

[32] GAFFIOT, s.v. *stĭbĭum, ĭi*.

[33] De pildă, în *Psaltirea* 44: 10: „Zmirnă şi stacti şi *casie* (s.n., A.C.), de la hainele tale, den turnuri de pil, dentru carele te-au bucurat featele împăraţilor întru cinstea ta”; vezi şi *Iezechil* 27: 17.

[34] În *Iezechiil* 27: 17: „Iuda şi fiii lui Israil, aceştia sânt neguţitorii tăi, carii vindea grâu şi miruri şi *casie* (s.n., A.C.), şi miiare de frunte şi untdelemn şi răşină au adus la târgul tău”.

[35] Vezi Michel Ballard, *op. cit*., p. 30 ş.u.

[36] Termenul latinesc face obiectul unei intrări la Teodor Corbea, *Dictiones latinae cum valachica interpretatione*. Ediţie de Alin Mihai Gherman, Cluj, 2001, p. 483: *casia* g.f. „coajă de lemn strein în chipul ţinamonului”.

BDD-A1645 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

A treia fiică este identificată în B 1688 şi B 1795 printr-o construcţie binară, în care primul element reprezintă traducerea gr. κέρας: *Cornul*, iar al doilea, un împrumut de nume propriu, cu formă asimilată limbii române: *Amalthiei*, respectiv *Amaltiei* (gr. ’Αμαλθείας). Rămîne neclar (în lipsa identificării altor ocurenţe ale construcţiei, ca nume comun, în contexte lămuritoare, la cărturarii în cauză) dacă Nicolae Milescu, traducătorul *Vechiului Testament* cuprins în B 1688, şi, mai tîrziu, Samuil Micu, autorul traducerii din 1795 a textului sacru, au recunoscut ei înşişi conţinutul sintagmei greceşti κέρας ’Αμαλθείας sau nu. În oricare dintre situaţii s-ar fi găsit în momentul demersului lor cei doi cărturari, opţiunea *Cornul Amalt(h)iei* reprezintă, din punct de vede lingvistic, prima apariţie a unei construcţii avînd sensul de „corn al abundenţei” în limba română, înainte de cornul îmbelşugării (at. la Iancu Văcărescu, în *Colecţie din poeziile d-lui marelui logofăt I. Văcărescul*, 1848: „C*ornu’mbilşugării* adune îndată!”, apud DLR, s.v.), *cornucopie* şi *cornul îndestulării* (at. la T. Stamati, *Disionăraşu românescu de cuvinte tehnice şi altele greu de înţelesu*, Iaşi, 1851, p. 152).

Pe de altă parte, este pertinentă presupunerea că niciunul dintre cei doi cărturari din epoca veche nu a identificat în ’Αμαλθεία personajul mitologic a cărui integritate corporală fusese afectată de capriciile zeului suprem al unui popor politeist. Demersul lor de traducere a fost aplicat unei construcţii considerate fixe în limba greacă (căreia i s-a recunoscut ori nu conţinutul semantic idiomatic), avînd funcţie de nume propriu în textul dat.

În sfîrşit, în B 1760, a treia fiică este numită *Cornul Fluierului* – o soluţie care trădează o greşeală de lecţiune a textului-sursă latinesc. Traducătorul a confundat termenul *stĭbĭum, ĭi* cu *tībĭa, æ* „os antérieur de la jambe; flût”[38], percepînd în text existenţa unei construcţii ***cornu tibiæ*,** pe care a tradus-o ca atare. Nu este singura greşeală a echipei coordonate de Petru Pavel Aron, după cum a evidenţiat Niculina Iacob, în studiul lingvistic asupra *Bibliei de la Blaj*[39]. În lista de traduceri improprii discutate de lingvista suceveană, confuzia semnalată de noi nu este amintită.

Traducerile moderne ale *Bibliei* în română (ca şi în alte limbi) nu oferă vreo surpriză în privinţa redării numelor celor trei fiice ale lui Iov. Acestea reprezintă un transfer al antroponimelor ebraice în limba-ţină, cu unele variaţii în privinţa adaptării lor formale:

> „Celei dintâiu i-au pus numele *Iemima*, celei de a doua *Keţia*, şi celei de a treia *Keren-Hapuc*.” (B 1936);
> „Şi a numit-o pe cea dintâi *Iemima*, şi pe a doua a numit-o *Cheţia*, şi pe a treia a numit-o *Cheren-Hapuk*.” (B 1938);

---

[37] Cf. „murra et gutta et cassia a vestimentis tuis” (VUL, *Ps*. 44: 9). Vezi şi B 1760, *Cartea Ieşirii* 30: 24, cf. VUL, *Ex*. 30: 24.
[38] GAFFIOT, s.v.
[39] Vezi Niculina Iacob, *Limba şi stilul Vulgatei de la Blaj 1760-1761*, în *Biblia Vulgata. Blaj 1760-1761*, vol. V, p. 906-908.

BDD-A1645 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

„Celei dintîi i-a pus numele *Iemima*, celei de-a doua, *Cheţia* şi celei de-a treia, *Cheren-Hapuc*." (B 1997);
„Celei dintâi i-a pus numele *Iemima*, celei de a doua, *Cheţia*, iar celei de a treia, *Cheren-Hapuc*." (Anania 2001);
„Şi a pus primei, numele *Iemima*; şi celei de a doua, numele *Cheţia*; şi celei de a treia, numele *Cherenhapuc*." (FIDELA); etc.

În aceste cazuri, soluţiile traducătorilor în privinţa redării numelor proprii dintr-o limbă în alta respectă ori coincid cu principiul potrivit căruia „the etymological sense of proper names is of no value at all; again, the names pass from one language to another without being translated"[40].

*

La fel ca în privinţa altor antroponime biblice, sensurile lexicale ale numelor ebraice [**yə·mî·māh**], [**qə·şî·'ō·wt**] şi [**qeren hap·pūk**] au avut un rol însemnat în alegerea acestora ca designatori ai preafrumoaselor fiice ale lui Iov. Traducerea numelor în greacă şi latină, în etape timpuri ale popularizării scrierilor semitice, are drept rezultat reactualizarea sensului etimologic şi a conotaţiilor celor trei nume şi, prin urmare, păstrează posibilitatea ca receptorul să conecteze la un nivel mai profund v. 14 şi 15 din *Iov* 42 (cf. B 1997, *loc. cit.*: „[14]Celei dintîi i-a pus numele Iemima, celei de-a doua, Cheţia şi celei de-a treia, Cheren-Hapuc. [15]Iar în toată ţara nu se găseau *femei atît de frumoase* ca fetele lui Iov", s.n., A.C.). Maniera modernă de a trata antroponimele biblice în traducerea textului sacru nu mai ţine cont de originea lor lexicală, dar are avantajul de a nu perturba omogenitatea culturală a scrierii.

Transpunînd textul sacru în limba română, cărturarii epocii vechi au tradus antroponimele fiicelor lui Iov respectînd sensul etimologic pe care l-au identificat (ori au crezut că îl identifică) în varianta numelui din textul-sursă, greacă sau latină.

Izvoare

Anania 2001= *Biblia sau Sfânta Scriptura*, Ediţie Jubiliară a Sfîntului Sinod (…), redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2001.

B 1688 = *Biblia 1688*, I-II. Text stabilit şi îngrijire editorială de Vasile Arvinte şi Ioan Caproşu, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2001, 2002.

B 1760 = *Biblia Vulgata, Blaj, 1760-1761*, Cuvânt înainte de Eugen Simion, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.

B 1795 = *Biblia de la Blaj, 1795*, Ediţie jubiliară, cu binecuvîntarea Î.P.S. Lucian Mureşan mitropolitul Bisericii Române Unite, Roma, 2000.

B 1936 = *Sfânta Scriptură* tradusă după textul grecesc al *Septuagintei* confruntat cu cel ebraic, din îndemnul şi purtarea de grijă a Înalt Prea Sfinţitului Dr. Miron Cristea, cu aprobarea Sfântului Sinod, Bucureşti, Tipografia Cărţilor Bisericeşti.

[40] Michel Bréal, *Semantics. Studies in the Science of Meaning* (Translated by Henry Cust), New York, 1900, p. 176.

BDD-A1645 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

B 1938 = **Biblia** *adică* **Dumnezeiasca Scriptură**, tradusă după textele originale ebraice şi greceşti de Vasile Radu şi Gala Galaction, Bucureşti, 1938.

B 1997 = **Biblia** *sau* **Sfînta Scriptură**, tipărită sub îndrumarea şi purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Iustinian, cu aprobarea Sfîntului Sinod, Bucureşti, Institutul Biblic şi de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, 1997.

FIDELA = *Biblia*, Cluj-Napoca, Editura Fidela, 2011.

LXT = *Septuaginta* (Old Greek Jewish Scripures). Edited by Alfred Rahlfs.

VUL = *Biblia Sacra Iuxta Vulgatam Versionem* (Vulgate Latin Bible). Edited by R. Weber, B. Fischer, J. Gribomont, H.F.D. Sparks, and W. Thiele [at Beuron and Tuebingen].

Bibliografie

Adler, Cyrus et al. (Editorial Board), *Jewish Encyclopedia, 1901-1906*, la http://www.jewishencyclopedia.com/.

Anthologie grecque. Première partie, *Anthologie palatine.* Tome X (Livre XI). Texte établi et traduit par Robert Aubreton, Paris, Société d'Édition « Les Belles Lettres », 1972.

BAILLY = A. Bailly, *Dictionnaire Greque-Français*, Hachette, [s.a.]. Ballard, Michel, Numele proprii în traducere. Coordonare traducere: Georgiana Lungu-Badea, Timişoara, EUV, 2011.

Baslez, Marie-Françoise, *Biblie şi istorie. Iudaism. Elenism. Creştinism*, Bucureşti, Artemis, 2007.

Bréal, Michel, *Semantics. Studies in the Science of Meaning* (Translated by Henry Cust), New York, 1900.

Brown, Francis, *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon. With an appendix containing the Biblical Aramaic*, Oxford: Clarendon Press, 1907.

Chevalier, Jean şi Gheerbrant Alain, *Dicţionar de simboluri*, I, Bucureşti, Artemis, 1994.

Corbea, Teodor, *Dictiones latinae cum valachica interpretatione*. Ediţie de Alin Mihai Gherman, Cluj, 2001.

de Waard, Jan; Nida, Eugene A., *From One Language to Another. Functional Equivalence in Bible Translating*, Nashville, Thomas Nelson Publishers, [1986].

DLR = *Dicţionarul limbii române*, Tomul I, Partea II, *C*, Bucureşti, 1940.

GAFFIOT = F. Gaffiot, *Dictionnaire latin-français*, Paris, Hachette [s.a.].

Gafton, Alexandru, *Numele în* **Biblie**, în AUI, seria III. Lingvistică, t. LI (2005), p. 165-179.

Geeraerts, Dirk, *Words and Other Wonders. Papers on Lexical and Semantic Topics*, Berlin/New York, Mouton de Guyter, 2006.

Humphrey, Caroline, *On Being Named and Not Named: Authority, Persons, and Their Names in Mongolia*, în *The Anthropology of Names and Naming*. Edited by Gabriele vom Bruck, Barbara Bodenhorn, Cambridge University Press, 2006, p. 158-176.

Iacob, Niculina, *Limba şi stilul Vulgatei de la Blaj 1760-1761*, în B 1760, vol. V, p. 789-909.

Layne, Linda, *"Your Child Deserves a Name": Possessive Individualism and the Politics of Memory in Pregnancy Loss*, în *The Anthropology of Names and Naming*. Edited by Gabriele vom Bruck, Barbara Bodenhorn, Cambridge University Press, 2006, p. 31-50.

LIDDELL-SCOTT = Henry George Liddell, Robert Scott, *A Greek-English Lexicon*, Compiled by…. A New Edition Revised and Augmented throughout by Sir Henry Stuart Jones, Oxford, [s.a.].

BDD-A1645 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

Peirce, C.S., *The Essential Peirce*, vol. 2, Bloomington and Indinalopils: Indiana University Press, 1998.

Rosen, Moses, *Eseuri biblice*, Bucureşti, Hasefer, 1992.

Ryken, L. et al., *Dictionary of Biblical Imagery* (electronic ed.), Downers Grove, IL: InterVarsity Press.

Septuaginta 4/II = *Septuaginta. Iov, Înţelepciunea lui Solomon, Înţelepciunea lui Sirah, Psalmii lui Solomon*. Volum coordonat de: Cristian Bădiliţă, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, [s.l.], Polirom, 2006.

Stamati, T., *Disionăraşu românescu de cuvinte tehnice şi altele greu de înţelesu*, Iaşi, 1851.

STRONG = *Strong's Concordance*, la http://concordances.org/hebrew/1126.htm

Swanson, J., *Dictionary of Biblical Languages with Semantic Domains: Hebrew* (Old Testament) (electronic ed.). Oak Harbor: Logos Research Systems, Inc., 1997.

$TDRG_2$ = Tiktin, H., *Rumänisch-Deutsches Wörterbuch*, ed. a II-a, überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron, Band I-III, Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1986, 1988, 1989.

Testamentul lui Iov, în *Trei apocrife ale Vechiului Testament:* **Iosif şi Aseneth**, **Testamentul lui Iov**, **Testamentul lui Avraam**, Iaşi, Polirom, 2000.

THAYER = *A Greek-English Lexicon of the New Testament Being Grimm's Wilke's Clavis Novi Testamenti*, Translated, Revised and Enlarged by Joseph Henry Thayer, D.D., 1889.

Trask, R.L., *Language and Linguistics. The Key Concepts*, Routledge, 2007.

BDD-A1645 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)